

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Bizuteria okresu sarmackiego na Krymie – klasyfikacja typologiczno-chronologiczna¹

mgr Beata Polit

Rozprawa doktorska napisana w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego,
pod kierunkiem prof. dr hab. Sylwestra Czopka i promotora pomocniczego
dr hab. Tomasza Bochnaka, prof. UR

Bizuteria jest interesującym materiałem archeologicznym, który nie tylko odzwierciedla poziom rozwoju technologicznego społeczeństwa, jego estetyki i przekonań duchowych, ale również może być świadectwem kontaktów międzykulturowych. Na obszarze Krymu w okresie sarmackim (II w. przed Chr. – IV w. po Chr.) tworzy ona liczną grupę zabytków, reprezentowaną przez szeroki wachlarz form, które w większości przypadków nie doczekały się opracowania. Mowa tutaj przede wszystkim o kolczykach, bransoletach, pierścionkach i obrączkach pochodzących ze stanowisk wiązanych z tzw. ludnością barbarzyńską.

Prezentowana praca ma na celu omówienie problematyki związanej z niniejszymi ozdobami pochodzącymi z materiałów funeralnych i osadowych łączonych z kulturą późnoscytyjską oraz sarmacką, w tym również zespołów z elementami germańskimi. W tym celu skatalogowano materiał pochodzący z 1140 grobów odkrytych na 38 cmentarzyskach. W rozważaniach uwzględniono również źródła z trzech stanowisk osadowych.

W pierwszej części pracy podjęto próbę uporządkowania typologicznego zebranych ozdób i weryfikacji już istniejących poglądów, które do tej pory opierały się na powstałych już systematykach. Wspomniane klasyfikacje miały charakter niepełny, bowiem wypracowano je w oparciu o materiały z pojedynczych stanowisk i w ograniczonym zakresie znajdują zastosowanie w odniesieniu do pełnego korpusu biżuterii krymskiej. Tworząc klasyfikację analizowanych ozdób cały zebrany materiał podzielono na trzy zasadnicze grupy obejmujące kolczyki, bransolety i ozdoby palca (pierścionki i obrączki). W obrębie wydzielonych kategorii biżuterii zaproponowano podział przeprowadzony w oparciu o cechy charakterystyczne dla każdego zbioru.

¹ Praca powstała w wyniku realizacji projektu badawczego o nr 2014/13/N/HS3/04575 finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki

Opracowanie problemu badawczego nie ogranicza się jedynie do usystematyzowania form biżuterii. Prezentując wydzielone typy ozdób przedstawiono również kwestię przemian typologiczno-chronologicznych oraz proveniencji poszczególnych wyrobów. W dysertacji omówiono także zróżnicowanie surowcowe analizowanych ozdób oraz zwrócono uwagę na kwestię wtórnego wykorzystania uszkodzonej biżuterii. Podjęto również rozważania nad występowaniem precjozów w obiektach funeralnych, z uwzględnieniem ich lokalizacji w stosunku do zmarłego, jego płci i wieku. Dzięki takim obserwacjom określono, jakie kategorie biżuterii są preferowane przez kobiety, mężczyzn i dzieci, a także ustalono, w jaki sposób były one noszone.

W ostatniej części pracy podjęto próbę prześledzenia funkcji biżuterii, która jak wynika z opracowania miała rozbudowaną rolę. Przy jej ustalaniu bazowano zarówno na morfologii poszczególnych okazów, jak również źródeł pisanych, a także na sposobach wykorzystywania tego typu przedmiotów współcześnie.

Beata Polit